

Міністерство освіти і науки України
Інститут української мови НАН України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

Філологічний факультет

Кафедра сучасної української мови

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СИНТАКСИСУ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Матеріали Міжнародної наукової конференції,
присвяченої 110-річчю від дня
народження професора Іларіона Слинька

16–17 червня 2022 р.

Чернівці

Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
2022

УДК 811.161.2'367(08)

A 437

Актуальні проблеми синтаксису : сучасний стан і перспективи дослідження : матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої 110-річчю від дня народження професора Іларіона Слинька (Чернівці, 16-17 червня 2022 р.) / за ред. С. Т. Шабат-Савки. Чернівці : Чернівецьк. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 246 с.

ISBN 978-966-423-718-2

Actual problems of syntax: current status and prospects of research : materials of the International scientific conference dedicated to the 110th anniversary of the birth of Professor Hilarion Slinko (Chernivtsi, June, 16-17, 2022) / resp. ed. S. T. Shabat-Savka. Chernivtsi : Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, 2022. 246 p.

Редакційна колегія:

Світлана Шабат-Савка, доктор філологічних наук, професор;

Іванна Струк, кандидат філологічних наук, асистент;

Наталія Шатілова, кандидат філологічних наук, асистент.

Тези доповідей надруковано в авторській редакції.

У збірнику представлено матеріали Міжнародної наукової конференції «Актуальні проблеми синтаксису: сучасний стан і перспективи дослідження», що відбулася 16–17 червня 2022 р. на філологічному факультеті Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича з нагоди 110-річчя від дня народження професора Іларіона Слинька.

Для науковців, учителів, студентів – усіх, кого цікавлять актуальні питання синтаксичної теорії, аспекти функціонування різнорівневих мовних одиниць у дискурсивно-жанрових формах української мови, проблеми лінгвостилістики та лінгвоперсонології.

The materials of the International Scientific Conference «Actual Syntax Problems: Current Status and Prospects of Research» that was held on June 16–17, 2022 at the Faculty of Philology of Chernivtsi National University named after Yuriy Fedkovych on the occasion of the 110th anniversary of Professor Hilarion Slinko are presented in this collection.

For scientists, teachers, students – all who are interested in current issues of syntactic theory, aspects of the functioning of multilevel language units in discursive-genre forms of the Ukrainian language, problems of linguistic stylistics and linguistic personology.

ISBN 978-966-423-718-2

© Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, 2022

Тесліцька Г. Синтаксична категорія відокремлення як актуалізатор ад'єктивних компонентів у структурі простого речення	199
Тележкіна О. Зображально-виражальні засоби в синтаксичній палітрі поетичного мовосвіту анатолія перерви	201
Ткач Л. Праці професора І. І. Слинька з історичного синтаксису української мови як носій культурної пам'яті в українській філології....	203
Томусяк Л. Експресивізація дуплексивів	206
Турко О. Порядок слів у реченні української мови як наскрізне синтаксичне поняття.....	208
Федурко М. Повість Осипа Турянського «Поза межами болю» крізь призму її синтаксичної організації.....	207
Федурко О. Прислівники на -о (-е) у вториннопредикатній функції..	212
Ципердюк О. Синтаксична організація проповідницького тексту	214
Цуркан М. Еліптичні неповні речення як засіб стилізації розмовності в мовотворчості Марії Матіос.....	216
Шабат-Савка С. Лінгвокреативність у синтаксисі: комунікативно-дискурсивний контекст	218
Шабат-Савка С., Капаці А. Функційний обшир етикетних висловлень в українськомовному фатичному дискурсі	220
Шатілова Н. Конструкції семантико-синтаксичного паралелізму в мовно-образній системі поетичного тексту.....	222
Шинкарук В. Особливість МД-структур зі з'ясувальними відношеннями ускладненої будови.....	224
Шрамко Р. Речення з предикатами стану / ставлення суб'єкта як маркери мовної особистості Ольги Кобилянської: прагмарелевантний вимір	226
Шутак Л., Навчук Г. Категорійний словотвір у контексті творення предикатних / непередикатних синтаксичних структур	229
Юсікова О. Фразеологізми з семантикою способу дії у говірках Закарпаття: синтаксичний аспект дослідження	231
Ткач Л., Закутня А., Мойсюк Т. Засоби стилістичного синтаксису в текстах української реклами	233

ЛІНГВОКРЕАТИВНІСТЬ У СИНТАКСИСІ: КОМУНІКАТИВНО-ДИСКУРСИВНИЙ КОНТЕКСТ

Світлана Шабат-Савка

доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри сучасної української мови Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
s.shabat-savka@chnu.edu.ua

У багатовекторному просторі сучасного синтаксису домінує його комунікативно-дискурсивний напрям, спрямований на вивчення синтаксичних одиниць у динамічному інтенційно детермінованому континуумі адресантно-адресатної взаємодії, спроектований на врахування низки екстралінгвальних чинників, що впливають на породження висловлень, правильне витлумачення їх у тих або тих дискурсивно-стильових формах української мови. Акцентування присутньої ролі людини в мовленнєвій діяльності, у творенні слів та синтаксичних конструкцій, врахування прагматичної компетентності, фонових знань та лінгвокреативності мовця виявляють не тільки антропоцентризм синтактики ХХІ ст., а і її синергію з різними мовними рівнями, з науковими дослідженнями в галузі філософії, соціології, етнокультури та психології.

Термінообшир поняття «лінгвокреативність» розлогий, проте для мовознавчих студій важливим є розуміння його як властивості мови, як характеристики та важливого складника мовної особистості, яка в процесі своєї мовленнєвої діяльності актуалізує новий прагматичний потенціал синтаксичної конструкції, створює граматичні метафори, працює над образністю мовомислення, демонструє оригінальність світосприйняття, прагне відмовитися від стереотипних висловлень, формуючи вишуканість та елітарність комунікації. Цей творчий процес пов'язаний із нетривіальним підходом у використанні знань про мову, із спланованим прагненням мовця / автора створити відповідний експресивно-стилістичний ефект в ракурсі вербалізації конкретної інтенційної програми, що загалом забезпечує успішність продукування креативних синтаксичних одиниць.

Висловлення як найменша комунікативна «одиниця живої мови» вирізняється гнучкістю структури, своїми функційними та валентнісними можливостями реалізувати комунікативні інтенції, вивищувати суб'єкта комунікації в контексті його мовотворчості, у ракурсі вербалізації емоцій, почуттів, оцінок, у формуванні оригінальної мовленнєвої поведінки.

У синтаксисі лінгвокреативність виявляється: 1) на рівні потенційної можливості реченнєвої конструкції (синтаксичних експресем, непрямих висловлень, нечленованих комунікативів) слугувати засобом експресивності та актуалізації; 2) у контексті дискурсивно-жанрових форм української мови, у тих або тих комунікативних контекстах, що вияскравлюють інтенційну домінанту висловлення, нестандартність його оформлення та гнучкість відповідно до авторських інтенцій: поезія / проза / драматургія; ораторське мистецтво / повсякденний дискурс; текстова комунікація / телерадіокомунікація / онлайн-дискурс; високохудожні / каламбурно-ігрові тексти; 3) у зв'язку з письменницьким мовостилем, з прагненням автора створити оригінальність та небуденність своїх художніх текстів з опертям не тільки на словотвірні інновації, а й на синтаксичні okazіоналізми; 4) у використанні прецедентних висловлень, афоризмів, прислів'їв, що засвідчує елітарність мовної особистості, її вміння не тільки правильно використовувати синтаксичні конструкції, демонструючи ерудованість і фаховість, а й маніпулювати цими конструкціями задля створення перлокутивного ефекту комунікації.

Синтаксичний формально-граматичний рівень репрезентує предикативний мінімум, який може слугувати реченням, але тільки у взаємодії з конкретною мовленнєвою ситуацією, з урахуванням комунікативного контексту, динамічного розгортання поліжанрових інтеракцій формується реальне висловлення – релевантний засіб вербалізації інтенцій мовця, маркер його мовомислення та лінгвокреативності.